

Балдинюк Олена Дмитрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Внаслідок анексії АР Криму Російською Федерацією та втрати контролю над частиною території Луганської та Донецької областей в Україні виникла ситуація масової вимушеної міграції людей до інших регіонів України.

У вітчизняній науковій літературі їх визначають як «вимушені переселенці», «внутрішні мігранти», «особи, переміщені всередині країни» та «внутрішньо переміщені особи» [4, с. 175].

Мета дослідження – проаналізувати основні соціальні проблеми внутрішньо переміщених осіб.

Питанням міграційної політики та проблемам внутрішньо переміщених осіб присвячено праці відомих українських вчених: І. Войналович, М. Кримова, Т. Семигіної, Л. Щетініної, Н. Гусака та ін.

Внутрішньо переміщеною особою (ВПО) є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [3].

За даними Мінсоцполітики станом на 6 червня 2016 року, в Україні взято на облік 1млн. 785 тис. 740 внутрішньо переміщених осіб, з них майже 1100 тис. – жінки, 700 тис – чоловіки.

За даними Міжвідомчого координаційного штабу (МКШ) з питань соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з районів

проведення АТО та тимчасово окупованої території, на 7 червня 2016 року було офіційно зареєстровано на 760 тис переселенців менше, ніж у Мінсоцполітики.

Згідно з інформацією МКШ, з тимчасово окупованої території та районів проведення АТО до інших регіонів переселено 1млн. 26 тис. 177 осіб. У тому числі з Донецької і Луганської областей – 1 003 824 особи, з АРК і Севастополя – 22 353 особи. З них 169 756 дітей, 493 897 інвалідів та осіб похилого віку [6].

До основних проблем, пов'язаних з вимушеним переміщенням громадян, відносяться: фінансова (потреба у працевлаштуванні) – 69,5%; гуманітарна (їжа та одяг) – 65,7%; житлова – 62,8%; медична – 49,8%; соціальна (участь у житті громади, толерантне ставлення з боку громадян, рівний доступ до благ і можливостей у соціумі) – 13,5%; психологічна – 11%; юридична (захист прав, представництво інтересів у суді, юридичні консультації) – 11%; культурна – 7,3%; політична (участь у політичному житті держави, прийнятті рішень, законотворчій діяльності) – 6,2%. [5]. Також існує ряд проблем при оформленні, нарахуванні, отриманні та продовженні щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг.

На думку І. Войналович загострення проблем тимчасових переселенців і дослідження зарубіжного досвіду в їх вирішенні свідчать про необхідність негайних дій держави щодо формування законодавчої бази з ряду питань, а саме: надання таким особам статусу вимушеного переселенця, отримання житла, забезпечення прав зайнятості, соціального забезпечення (освіта, охорона здоров'я і т. д.), створення умов повернення до попередніх місць проживання тощо [2].

Правовими механізмами врегулювання питань реєстрації, соціальної допомоги, тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб є закони України, Постанови Кабінету Міністрів України та інші нормативно-правові документи. Зокрема: Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (від 15.04.2014); Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (від 20.10.2014); Постанова КМУ «Про облік осіб, які переміщуються з

тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції» (від 1 жовтня 2014); Постанова КМУ «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» (від 16.12.2015); Постанова КМУ «Про надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (від 1 жовтня 2014); Наказ Мінсоцполітики від 29.06.2016 «Про внесення змін до форми заяви про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженої наказом Міністерства соціальної політики України від 08 жовтня 2014 року» та ін.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року передбачено надання грошової допомоги для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, переміщеним особам, які обліковані органами соціального захисту населення, з дня звернення за її призначенням та виплачуватиметься по місяць зняття з такого обліку включно, але не більше ніж шість місяців. Призначення та виплата цієї грошової допомоги здійснюється органами соціального захисту населення за фактичним місцем проживання (перебування) за заявою рекомендованої форми.

Уряд України вживає заходів щодо вирішення соціальних проблем вимушено переміщених осіб, багато зусиль докладають міжнародні організації, волонтери, благодійні організації та окремі громадяни держави. Так активну підтримку переселенців здійснюють різноманітні благодійні фонди, зокрема фонд Міжнародний благодійний фонд «Карітас України», фонд «Український світанок» Руслани Лижичко. Міжнародний Комітет Червоного Хреста з гуманітарної допомоги за сприяння Міністерства соціальної політики у співпраці з українським Товариством Червоного Хреста реалізує в Україні програми підтримки найуразливіших категорій переселенців, в першу чергу людей похилого віку. Програми передбачають забезпечення продуктами харчування, а

також, у разі необхідності, коштами, щоб людина сама могла собі купити їжу [1, с. 51].

Отже, зусилля уряду повинні концентруватися на розробці та ефективному упровадженні стратегії соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб з метою їх соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах (За матеріалами Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей) / Упорядник Валерій Кокоть., Київ. – 2016. – 93 с.

2. Войналович І.А. Вимушені переселенці: зарубіжний досвід, стан і реалізація їх прав в Україні [Електронний ресурс] / І.А. Войналович, М.О. Кримова, Л.В. Щетініна // Інституційний репозитарій КНЕУ. – Режим доступу : <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/5981/1/250-258.pdf>

3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. – № 1. – ст.1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

4. Микитенко Є. В. Загальні проблеми реалізації правового статусу внутрішньо переміщених осіб // Юридичний науковий електронний журнал. – № 4. – 2015. – С. 173-176.

5. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні та послуг для них [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lhsi.org.ua/images/2015/Doslidzhennya_VPO_LHSI2015.pdf.

6. Смаль Валентина. Велике переселення: скільки в Україні переміщених осіб і як склалася їх доля // Українська правда від 7 липня 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/publications/2016/07/7/598316/view_print/